

ASPECTE TEORETICE ALE REFERINȚEI CA MIJLOC DE APĂRARE A PĂRĂTULUI ÎN PROCESUL CIVIL

Mihaela STAMATI

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Cadastru Geodezie și Construcții, Departamentul Inginerie,
Drept și Evaluarea Imobilului, Programul de studiu – Drept Imobiliar și Cadastral, DIC-2005M,
Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Într-un stat de drept, fiecare cetățean are dreptul la o justiție echitabilă, indiferent de ce parte a procesului ocupă. Acțiunea civilă este considerată a fi un mijloc legal și primordial de apărare a drepturilor și intereselor legale, ocrotite de lege, prin intermediul căreia are loc activitatea instanței de judecată. Pornirea procesului civil favorizează apariția drepturilor și obligațiilor procedurale stabilite între subiecții de drept. Unul dintre drepturile esențiale ale pârâtului este cel de a-și exprima obiecțiile material-juridice împotriva pretențiilor reclamantului prin depunerea unei referințe. Aceasta din urmă, deși este descrisă mai modest în doctrina de specialitate, deține un rol foarte important. Aducând părțile participante la proces pe un picior de egalitate, referința mai și demonstrează faptul că pârâtul nu are doar un rol pasiv, dar și activ – de ași expune părerea proprie față de pretențiile ce i se incriminează.

Cuvinte cheie: acțiune civilă, instanță de judecată, proces, obiecții, pretenții,

Introducere

Datorită existenței unor factori multipli într-un stat de drept și a multitudinii de conflicte existente, fiecare cetățean are dreptul să i se facă justiție. De aceea, odată cu apariția unui litigiu dedus spre soluționarea pe cale judecătorească apare și definiția de „acțiune civilă”. Aceasta, reprezintă un mijloc procedural care întreține și justifică întreaga activitate a instanței de judecată sesizate cu o anumită pretenție a reclamantului împotriva pârâtului.

În aceeași ordine de idei, pretenția înaintată în instanță de către reclamant, cuprinde forma unei cereri de chemare în judecată. Și ca pârâtul să nu dețină un rol pasiv, sau neesențial în acțiunea intentată împotriva sa, legiuitorul îi oferă posibilitatea de apărare cum ar fi dreptul de a depune o referință în care acesta își va expune obiecțiile sale *vis-a-vis* de pretențiile reclamantului.

Din păcate, legislația procesual civilă a Republicii Moldova nu ne oferă o definiție expresă a noțiunii de referință, însă potrivit dicționarului juridic aceasta prezumă a fi o posibilitate reglementată prin lege, utilizată de către pârât în cadrul dezbaterilor judiciare pentru apărarea poziției procesuale pe care o ocupă în cadrul unui proces civil. Totodată, aceasta este un mijloc de apărare strict, defensiv și negativ, urmărind ca acțiunea reclamantului îndreptată împotriva sa să eșueze; în concret, să fie respinsă pe baza unei obiecții care să împiedice judecata [7].

Noțiunea

În doctrina de specialitate autohtonă, găsim opinii diversificate în ceea ce vizează definirea referinței.

Astfel, autorul Bîzdîga M., menționează că prin *referință* se subînțelege un act procesual ce urmează a fi depus de către pârât în instanță, referința având un rol de combatere sau de expunere a obiecțiilor la cererea de chemare în judecată care a fost depusă de către reclamant [1, pag. 359].

Un alt autor, Dumitrașcu D., consideră că *referința* se referă la apărările pârâtului prin intermediul obiecțiilor material-juridice și excepțiilor procesuale, ce au ca scop respingerea pretențiilor reclamantului ori stoparea temporară sau definitivă a examinării acestor pretenții de către instanța de judecată [8, pag. 293].

În opinia autorului prezentei cercetări, referința este un act procesual unilateral înaintat de către pârât în instanța de judecată prin care se reflectă obiecțiile acestuia asupra pretențiilor reclamantului. Această cale de apărare reprezintă o rigoare legală care are menirea de a desfășura un proces civil în care pârâtul să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a-și expune opinia *vis-a-vis* de orice problemă de fapt și de drept ce are legătură tangențială cu cauza examinată.

În aspect comparativ, legiuitorul român numește acest mijloc de apărare a pârâtului – *întâmpinare*.

Întâmpinarea, ca act procedural cu scop și finalitate specifică, respectiv act procedural prin care pârâtul răspunde la pretențiile din cadrul acțiunii demarate de către reclamant, nu a fost cunoscută din totdeauna textual în material dreptului procesual civil [3, pag. 474]. Spre exemplu, în Codul de Procedură Civilă al Transilvaniei din anul 1920, instituția întâmpinării nu avea nici un text de lege prin care să fie reglementată. Totuși, construcția acțiunii/cererii de chemare în judecată, normele privind citarea și pregătirea procesului erau de așa natură concepute încât pârâtul putea să își pregătească apărarea față de acțiunea reclamantului [5, pag. 211].

Mai târziu, întâmpinarea a fost reglementată ca act procedural care să conducă la soluționarea cu celeritate a cauzei și să asigure egalitatea de „arme” ce le posedă părțile într-un proces civil.

Depunerea referinței

Potrivit art.186 alin. (1) și (2) din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, în cadrul pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare, judecătorul stabilește data până la care pârâtul urmează să prezinte în judecată referința și toate probele necesare, sub sancțiunea decăderii. Depunerea referinței este obligatorie. În cazul nedepunerii ei în termenul stabilit de instanță, pârâtul este decăzut din dreptul de a mai prezenta probe, dacă legea nu prevede altfel, iar cauza este examinată în baza materialelor anexate la dosar [6, art.186, alin. (1), (2)].

Cu referire la acest articol, ținem să remarcăm faptul că nu suntem de acord cu ideea că depunerea referinței este o obligație a pârâtului, ci un drept. Odată ce a fost intentată o acțiune civilă în instanță, rămâne la discreția părții participante în proces de a se apăra prin depunerea referinței, sau nu; și nimeni nu posedă dreptul să o oblige să recurgă la acest drept.

Cerințele de formă și de conținut

Odată cu luarea deciziei pârâtului de a depune referința, aceasta trebuie să fie întocmită corect, respectând normele legale.

Așadar, potrivit alin. (3) al art.186 din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, în referință se indică:

- instanța căreia îi este adresată;
- numele sau denumirea reclamantului, domiciliul ori sediul lui;
- numele sau denumirea pârâtului, domiciliul ori sediul lui; datele bancare și numărul de identificare de stat (IDNO) – pentru persoane juridice și întreprinzători individuali; numărul de identificare personal (IDNP) – pentru persoane fizice, dacă pârâtul locuiește în străinătate – adresa din Republica Moldova unde urmează a i se comunica datele de procedură;
- numărul de telefon și alte date de contact ale pârâtului persoană fizică; numărul de telefon, adresa electronică și alte date de contact ale pârâtului persoană juridică;
- numele, prenumele, adresa, numărul de telefon, adresa electronică și alte date de contact ale reprezentantului pârâtului;
- obiecțiile la toate pretențiile reclamantului, circumstanțele de fapt și de drept;
- toate probele împotriva fiecărei pretenții;
- excepțiile de procedură pe care pârâtul le invocă față de cererea reclamantului, cererile și demersurile pârâtului;

- orice cerere menționată la art. 166 și 167, în funcție de interesul procesual al pârâtului;
- alte date importante pentru soluționarea cauzei [6, art.186, alin. (3)].

Referința trebuie să fie dactilografiată și depusă în termenul invocat de către instanță. În cazul mai multor pârâți, este permisă depunerea unei singure referințe ori atâtea referințe câți pârâți sunt sau câte grupuri de pârâți există. La referință se anexează atâtea copii de pe referințe câți reclamânți și intervenienți există în proces. Pentru instanța judecătorească se anexează același număr de copii certificate de pe înscrisuri și de pe alte documente pe care se întemeiază aceasta. De asemenea, toate anexele la referință trebuie să fie certificate în modul corespunzător.

Formularea obiecțiilor

Dreptul pârâtului de a invoca obiecții material-juridice este prevăzut în norma juridică sus menționată. Conform acestui text de lege, pârâtul trebuie să indice în referință „obiecțiile la toate pretențiile reclamantului, circumstanțele de fapt și de drept” invocate în cererea de chemare în judecată.

Sintagma „obiecțiile la pretențiile reclamantului” sugerează care este scopul acestora, anume finalitatea lor constă în respingerea totală sau parțială a revendicărilor reclamantului. În momentul sesizării instanței reclamantul formulează anumite pretenții față de pârât, grație principiului contradictorialității, pârâtul dispune de posibilități efective de a le obiecta și combate, în cazul nostru poate să formuleze obiecții la pretențiile reclamantului.

În continuare analizând, reclamantul în cererea de chemare în judecată, își expune pretențiile prin prisma circumstanțelor de fapt și de drept, respectiv și pârâtul posedă dreptul de a se apăra în fapt și în drept.

Înainte de a analiza apărările în fapt și în drept ale pârâtului, trebuie să remarcăm că prin circumstanțele de fapt înțelegem împrejurările, adică evenimentele și acțiunile omenești, de care legea leagă producerea anumitor efecte juridice, care constau în a da naștere, a modifica ori a stinge raporturi juridice civile concrete. Actul sau fapta care este izvorul unui raport juridic civil concret constituie, în același timp, și izvor al drepturilor subiective civile și al obligațiilor civile care formează conținutul raportului juridic respectiv. Iar circumstanțele de drept sunt dispozițiile unei norme juridice care condiționează nașterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic civil concret, adică reprezintă o dispoziție legală care recunoaște, în virtutea unei împrejurări (circumstanțe de fapt), un drept subiectiv civil [2, pag. 53].

Referitor la posibilitățile pârâtului, acesta poate obiecta față de circumstanțele de fapt și de drept arătate de reclamant. Pârâtul poate susține că nu au avut loc acele împrejurări, fie că împrejurările s-au petrecut în alte condiții (circumstanțe) decât cele invocate de reclamant, fie că aceste împrejurări au avut loc între reclamant și o altă persoană care este subiectul real al raportului juridic de drept material, fie că legea nu leagă de aceste împrejurări anumite efecte juridice, fie că reclamantul a calificat greșit situația juridică și la cauză sunt aplicabile alte prevederi ale legislației [8, pag. 294].

Această parte a obiecțiilor material-juridice ale pârâtului, sunt analizate și în doctrina românească ca fiind „o negare a dreptului reclamantului, este un mijloc prin care se contestă direct existența sau întinderea pretențiilor invocate prin cererea principală, pentru a se stabili că sunt nefondate, neîntemeiate” [4, pag. 36].

Concluzie

Referința într-un proces civil este văzută ca principalul mijloc de apărare al pârâtului asupra pretențiilor invocate de către reclamant. Tot aici putem menționa faptul că dreptul la apărare este garantat și reprezintă posibilitatea litigantului de a-și determina garanțiile procedurale și drepturi de apărare a intereselor legitime de către o persoană împuternicită, ceea ce duce la examinarea cazului corect și rezonabil. Dreptul la apărare trebuie să fie de bună credință și nu un abuz de drepturi.

Menționăm că referința – ca act procesual de dispoziție al pârâtului se încadrează perfect în această descriere având o importanță deosebită și trebuie să fie tratat corespunzător. Prin prisma referinței, părțile participante în proces, automat ajung a fi clasați pe un picior de egalitate, din considerentul că posedă drepturile de a se apăra și de a se expune, ceea ce relevă noțiunea unui proces echitabil.

Totodată, considerăm necesară excluderea frazei „depunerea referinței este obligatorie” din cadrul art. 186 alin.(2) din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, deoarece după cum am remarcat și anterior referința este un drept procesual al pârâtului, și nimeni nu-i poate îngrădi dreptul la alegere: de a o depune sau nu.

Referințe

1. BÎZDĂGA M. Mijloacele de apărare ale pârâtului în cadrul acțiunii civile. În *Conferința tehnico-științifică a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților*, 16-18 noiembrie, 2017, Chișinău: Tehnica-UTM, 2018, pag. 359-362.
2. BOROI G., ANGHELESCU C.A. *Curs de drept civil: partea generală*. București: Hamangiu, 2012, 448 pag.
3. LEȘ I. *Tratat de drept procesual civil. Cu referire la noul Cod de procedură Civilă*. Ediția a 5-a.. București: C.H. Beck, 2010, 490 pag.
4. TĂBĂRCĂ M. *Excepțiile procesuale în procesul civil*. București: Rosetti, 2002, 268 pag.
5. ULVINEANU A., IANCULARICI G., GIȚEANU C.G. Codul de procedură civilă al Transilvaniei. Traduceri din limba maghiară. București: Cartea Românească, 1920.
6. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. În Monitorul Oficial al RM Nr. 285-294 din 03.08.2018.
7. Dicționar juridic, Referința. [accesat 28.02.2021]. Disponibil: <https://legeaz.net/dictionar-juridic/>
8. DUMITRAȘCU D. Particularitățile apărării pârâtului prin intermediul obiecțiilor material-juridice în procesul civil. [accesat 01.03.2021]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4334/1/Dumitarscu_D_particularitatile.pdf